

HOLOKAUSZT EMLÉKKÖZPONT

MÚZEUM PEDAGÓGIAI PROGRAMAJÁNLÓ

AHOL A MÚLT A JÖVŐNEK ÜZEN...

A Holokauszt Emlékközpont múzeumpedagógiai programjaira 2004 óta több mint ötvenezer diák és több száz pedagógus látogatott el. Kínálatunkban a magyar holokauszt történetét bemutató állandó és időszakos kiállítások tárlatvezetése mellett modulszerűen összeállítható, a tanárok igényeihez és a tanulók korcsoportjához igazodó, tértímentes foglalkozásokat ajánlunk a 12-18 éves korosztálynak. Programjainkat úgy állítottuk össze, hogy sok közülük nem csupán az Emlékközpontban, hanem a fogadó oktatási intézményben is megrendezhető. A vidékről vonattal hozzánk kiránduló csoportok, előzetes bejelentkezést követően, ingyenesen utazhatnak az Emlékközpontba. A programajánlóban szereplő foglalkozások egész évben az intézmény nyitvatartási idejére – keddtől vasárnapig 10-18 óra között – kérhetőek.

1. PROGRAMOK AZ EMLÉKKÖZPONTBAN:

INTERAKTÍV TÁRLATVEZETÉSEK (120')

Jogfosztástól népirtásig, a magyar holokauszt története (állandó kiállítás)

A tárlatvezetés során a holokauszt folyamatának bemutatásán túl hangsúlyosan szólnunk a történetben szereplőkről, mint emberekről, tárgyaljuk az áldozatokat, az elkövetőket, az embermentőket és a csendes szemlélőket szemszögéből is az eseményeket. Bemutatjuk a szereplők mindennapi dilemmáit és ezekre adott válaszaikat. Hangsúlyozzuk a tudás felelősségének kérdését, azaz nekünk, akik ismerjük a történetet, mit lehet tennünk, hogy soha többé ne ismétlődjön meg.

A diákok korosztályuknak megfelelő feladatok segítségével önállóan ismerik meg és értelmezik a látottakat. Válaszaikat és kérdéseiket közösen, a kiállításon beszéljük meg. Az állandó kiállítás megtekintése magában foglalja a Holokauszt Emlékközpont épületének bemutatását is.

„Éhe a Szépnek...” – nagyváradai festőiskolák (időszakos kiállítás)

A tárlatvezetés során a tanulók megismerhetik Nagyváradot, Ady városát, a „Körös-parti Párizst”, amit gazdag és nyüzsgő művészeti élet jellemzett az elmúlt századfordulót követően. Bemutatjuk a Nyugatosok és Holnaposok körét, szerepüket a korszak irodalmi életének alakításában.

A látogatók interaktívan, kreatív feladatok megoldása közben, önállóan ismerik meg a műalkotásokat, követik végig a festőiskolákat alapító művészek életének színtereit.

RENDAHAGYÓ TÖRTÉNELEMÓRÁK (60/90')

Együtt, Egymásért?

Ez a tanegység igyekszik bemutatni azt a történelmi együttélést, amely a magyarok és a zsidók között fennállt az államiság kezdete óta.

A program során elsősorban arra koncentrálnunk, hogy a többségi társadalom hogyan viszonyult a zsidósághoz. Szó esik az asszimiláció és az emancipáció folyamatáról és főbb kérdéseiről, illetve kihívásairól. Végül beszélünk az első világháború és az azt követő forradalmak, valamint ellenforradalom témáiról.

Antiszemitizmus a két világháború között

Ez a tananyag megismerteti az érdeklődőket azokkal az ideológiai pillérekkel, amelyek két és fél évtizedes társadalmi jelenléte előkészítette a magyar társadalmat arra, hogy közömbös szemlélettel nézze végig a faji törvények értelmében zsidónak számító honfitársainak kirekesztését, üldözését, elhurcolását, meggyilkolását.

Körülzárva a jog által

Ez a tananyag azokkal a törvényekkel foglalkozik, amelyekkel a magyarországi zsidóságot az ország német megszállását megelőzően, 1938–1944 között kirekesztették, és jogaitól megfosztották. Igyekszik megragadni azt a korszakot, amely lehetővé tette, hogy többszáz ezer embert csupán származása miatt kizárjanak a mindennapi élet és az egzisztencia-teremtés bizonyos területeiről. Tágabban azzal is foglalkozunk, hogy minden törvény jó-e, illetve meddig kell az állampolgárnak engedelmessé válnia a jogszabályoknak.

Megszállás és kollaboráció

Ebben a tanegységben körüljárjuk a magyar kollaboráció, együttműködés kérdését a magyarországi zsidóság megőrzésében, gettósításában és deportálásában. Szó esik arról, hogy milyen módon működtek együtt a nációkkal a megszállt Európa más országaiban. Bemutatjuk a magyar faji politikában a német megszállást követően beálló változást. Szó esik a „főszereplőkről”, akik nélkül nem valósulhatott volna meg ilyen gyors ütemben a megsemmisítő program. Bemutatjuk módszereiket is, amelyekkel megvalósították politikájukat.

Falak mögött: gettósítás

Ebben a tananyagban áttekintjük a náci gettók világát, a zsidók fizikai elkülönítésének politikáját és a gettót, mint a náci megsemmisítő politika állomását. Hogyan valósult ez meg Európa keleti és nyugati területein, illetve Magyarországon? Milyen céllal jöttek létre a gettók? Hogyan, milyen körülmények között éltek az áldozatok a gettóban? Milyen dilemmákkal szembesültek az áldozatok az elkülönített lakónegyedekben?

56 nap – 147 szerelvény: Tömeges deportálás Magyarországról

Ebben a tananyagban a magyarországi deportálások témája kerül bemutatásra. A téma feldolgozása során szó esik a zsidók kérdésének végleges megoldásáról. Bemutatjuk a haláltáborokat és a zsidók ipari módon való meggyilkolásának programját. Szó esik a magyarországi tömeges deportálás előkészületeiről és lebonyolításáról. Végezetül a deportáltak sorsára is kitérünk.

Magyarok a náci koncentrációs táborokban

Ebben a tananyagban a náci koncentrációs táborokkal foglalkozunk. Bemutatjuk a táborok létrehozásának célját, rendszerét és típusait. Ismertetjük a náci táborrendszer fejlődésének fázisait. Szó esik arról, hogy milyen módon valósult meg a rabok megalázása, megtörése. Bemutatjuk a táborok napirendjét, magyar túlélők visszaemlékezéseinek keretében járjuk körbe, hogy milyen volt az „élet” a náci táborokban.

„És a világ akkor hallgatott...”

A következő tanegységben két fontos témáról esik szó. Egyik oldalról megismerkedünk azzal, hogy mit, mikor és milyen mélységben tudtak a Szövetségesek a náci „végső megoldásról”. Hogyan dolgozták fel az ismert tényeket, és milyen cselekvésre sarkallta ez őket? Másik témán az azoknak a körülményeknek a bemutatása, amelyek eredményeként Horthy Miklós kormányzó elrendelte a deportálások leállítását. Mikor és milyen információkkal rendelkezett a kormányzó és a magyar politikai elit a náci zsidópolitikájáról? Milyen kül- és belpolitikai tényezők hatására döntött úgy a kormányzó, hogy parancsot adjon a deportálások leállítására?

Budapesti napok, pesti gettók

Ez a tanegység a budapesti zsidóság sorsával foglalkozik, a német megszállástól (1944. március 19.) a pesti városrész felszabadulásáig (1945. január 18.). A foglalkozás során beszélünk a csillagos házakról, a munkaszolgálatos behívásokról, beszélünk a diákokkal a nyilas hatalomátvétel által létrejött változásokról, a náci által irányított Európában utolsóként felállított budapesti gettóról. Ugyanakkor szó esik a náci és nyilas politikával szembeni zsidó és nem-zsidó ellenállásról is.

Fosztogatás és osztogatás

A náci és elvbarátai nem csupán fizikailag, hanem anyagilag is meg akarták semmisíteni a zsidókat. Ebben a tananyagban a magyarországi zsidók anyagi megsemmisítésének témájáról tanulunk. Igyekszünk felvázolni azt az ívet, ahogyan a magyar zsidókat teljesen megfosztották vagyonuktól. Szó esik a háború utáni kárpótlás kérdéseiről is.

Az árpádsáv tegnap és ma

A foglalkozás történelmi kontextusban mutatja be két ősi szimbólumot, az Árpád-házi királyok vörös-fehér sávos zászlóját és a turulmadár történetét, valamint azt, hogyan és milyen jelképeket, jelvényeket, zászlókat használt a Horthy-rendszer és annak szélsőjobboldali ellenzéke. A foglalkozás során a diákok a szimbólumok történetén túl pontosíthatják ismereteiket több, a közép- és emeltszintű érettségijük megjelenő témaköréről (Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig. A mai magyar társadalom és életmód.), a korszakokhoz kötődő fogalmak magyarzatát, értelmezését (revizionizmus, irredentizmus, nagy Magyarország, történelmi Magyarország, paramilitáris, stb.) interaktívan sajátíthatják el.

A munkaszolgálat

Ebben a tanegységben a munkaszolgálat intézményéről tanulunk. Szó esik arról, hogy az 1939. évi honvédelmi törvény alapján, majd az 1941-ben kiadott kormány-rendelettel hogyan rekesztették ki a zsidókat, immár jogi alappal bírón a fegyveres katonai szolgálatból. Milyen körülmények között dolgoztatták őket az ország területén, majd a fronton. Beszélünk a munkaszolgálatról, mint sajátos, a holokauszt történetében egyedülálló intézményről. Hiszen más országokban a zsidókat nem a hadsereg keretén belül dolgoztatták. Ismert munkaszolgálatosok: Zelk Zoltán, Radnóti Miklós, Szerb Ámos Imre visszaemlékezéseivel és alkotásaival részletesebben is foglalkozunk.

„És ami azután történt...”

Ebben a tanegységben a következő témákkal foglalkozunk, a tanulók aktív bevonásával: milyen választások és döntések elé kerültek a holokausztot túlélő emberek? Az új vagy régi lakóhely közötti választás, a családalapítás és megélhetés kérdései. Sikeres és sikertelen kísérletek a „normális” életbe való visszatérésre. Hazatérés a régi lakóhelyre, élet a hontalan táborokban, illegális bevándorlás Szászjónába, kivándorlás Amerikába és más országokba. Az üldözöttek történetén túl fontosá válnak a zsidóság ismételt megújulása és az igazságszolgáltatás kérdései.

RENDAHAGYÓ IRODALOMÓRÁK (60/90')

Sorstalanság

Kertész Imre Nobel-díjas író legismertebb művének történelmi háttere. Értelmezzük a Köves Gyurival történeteket a dokumentumok alapján. A foglalkozás során a regény egyes részleteinek, mint visszaemlékezésnek az elemzése zajlik.

A holokauszt költészete

A holokauszt megközelítése, problematikája a költészetben: Székely Magda, Gergely Ágnes, Paul Celan művei segítségével.

Dilemmák Radnóti Miklós életében

Felvállalni zsidó származását vagy elbújni, elmenekülni előle? Hogyan hatott e dilemma költészetére és életére.

Zárt világ

Borowski, Primo Levi, Kertész Imre, Fahídi Éva és Judith Magyar Isaacson memoárjai alapján a tábor mint zárt világ, az emberi viselkedésmódok, a túlélés és az ellenállás lehetőségei a koncentrációs táborokban.

RENDAHAGYÓ OSZTÁLYFŐNÖKI ÓRÁK (60/90')

Embermentők

Ebben a tanegységben azokkal a személyekkel foglalkozunk, akik a faji politika és propaganda őrületében az üldözött zsidók mentésére vállalkoztak. Keressük arra a választ, hogy miért váltak egyesek embermentővé, és mások miért nem. Bemutatunk olyan ismert mentőket, mint Oscar Schindler, Raoul Wallenberg, Carl Lutz, Friedrich Born vagy Giorgio Perlasca, de beszélünk olyanokról is, akik nem ismertek a nagyközönség előtt. Az embermentés témája során szólnak a zsidó önmentésről is.

Elkövetők

Ebben a tanegységben azokkal a személyekkel foglalkozunk, akik részt vettek a gyilkosságokban. Vajon csak azok tehetőek felelőssé a holokausztért, akik a parancsokat kiadták? Vagy, akik meghúzták a ravaszt? Létezik-e íróasztalgyilkos? Körbejárjuk a nem német elkövetők témáját is.

Nem gyerekjáték!

Sokat tudunk már a holokausztról, a foglalkozás arra koncentrál, hogy a gyerekek és a fiatalok, hogyan élték meg a kirekesztést, az üldözést. Milyen lehetőségeik voltak a túlélésre? Számos fotó és visszaemlékezés megismertetése által igyekszünk emléket állítani a holokauszt másfél millió kiskorú áldozatának.

Tomí, egy családi emlék Terezínből

Ebben a tanegységben, amelyet a Yad Vashem jelentetett meg, egy olyan képeskönyvet tanulmányozunk, amelyet egy apa készített kisfia harmadik születésnapjára a terezíni (Theresienstadt) gettóban. A könyv, mivel egy hároméves gyerek számára készült, kevés szöveget, de sok képet tartalmaz. A dokumentum feldolgozása során a képek alapján beszéljük meg, hogy hogyan éltek az emberek a náci által mintá gettónak létrehozott Terezínben. Arról is szó esik, hogy mit üzent az apa gyermekének és hogyan akarta őt megóvni a mindennapok borzalmaitól.

TOLERANCIA FOGLALKOZÁSOK – FILMEL ÉS INTERAKTÍV JÁTÉKOKKAL (60/90')

A romák ma, Magyarországon

Egy gondolatébresztő dokumentumfilm (*Jobb a Fradi...*) vetítése után interaktív foglalkozás, beszélgetés a rasszizmusról és a kisebbségi létről roma oktatóink vezetésével.

Társadalmi előítéletek

A *potyautas* című német kisfilm megtekintése kapcsán kirajzolódnak az emberi viselkedésminták: a segítők, az elkövetők és a közömbös szemlélődő alaptípusa. Ezt a modulunkat fiatalabb, 13-14 éves diákoknak is ajánljuk.

Kirekesztés és manipuláció

A két bemutatásra kerülő dokumentumfilm döbbenetes szociálpszichológiai kísérletekről szól. Az egyik híressé vált csoportlélektani kísérletben elemi iskolás gyerekekkel, a másikban pedig önként jelentkező egyetemistákkal elhíthetik, hogy az a csoport, amelyekbe ők tartoznak, nagyszerű emberekből áll, míg a másik csoport tagjai mind alávalók, ellenségek... Pillanatok alatt elszabadul a pokol... Beszélgetés arról, hogy mennyire könnyű manipulálni, és egymás ellen uszítani az embereket.

Az erőszak létformái

Beszélgetés napjaink fenyegető társadalmi jelenségeiről, azok történelmi-társadalmi gyökereiről, Salamon András *Meséld el gyermekeidnek...!* című filmje alapján.

Közösség és csoportnyomás

Filmnézés és beszélgetés a zárt közösség, az uniformizálódás és a manipuláció veszélyeiről, a *Hullám* című film kapcsán.

SZEMTANÚK MESÉLNEK (90')

Találkozás és beszélgetés szemtanúkkal, koncentrációs tábor, munkaszolgálatot túlélő emberekkel, akik fontos missziójuknak tartják, hogy személyes tapasztalataikról és sorsukról beszéljenek a fiataloknak. Személyes interjúk, emlékezések a vészkorszakról.

2. ISKOLÁKBA KIHELYEZHETŐ PROGRAMOK:

RENDAHAGYÓ TÖRTÉNELEM / IRODALOM / OSZTÁLYFŐNÖKI ÓRA (90')

TOLERANCIA FOGLALKOZÁSOK – FILMEL ÉS INTERAKTÍV JÁTÉKOKKAL (60/90')

ANNE FRANK VÁNDORKIÁLLÍTÁS (2-3 HÉT)

Az amszterdami Anne Frank Ház és a budapesti Holokauszt Emléközpont vándorkiállítás Anne Frank életéről és a holokauszt történetéről szól, a mai világ eseményeinek tükrében. Az alkotók célja az volt, hogy az elsődlegesen középiskolás korosztály megismerje és értelmezni tudja a holokauszt jelentését és jelentőségét a mai világban. Az Emléközpont az iskolákkal közösen szervezi meg az Anne Frank vándorkiállítás magyarországi helyszíneken történő bemutatását. Munkatársaink – a kiállításához kapcsolódóan – diák tárlatvezetőket képeznek. A többnapos képzési programra olyan helyi fiatalok jelentkezhetnek, akik a megnyitást követően kortársaikat, s a felnőtt látogatókat vezetik végig a tárlaton.

AUSCHWITZ ALBUM VÁNDORKIÁLLÍTÁS (2-3 HÉT)

Az Auschwitz Album egyedülálló archív fotói a Kárpátaljáról Auschwitz-Birkenau-ba érkező magyar zsidó transzportokat örökítik meg. A vándorkiállítás az Auschwitz Album képeiből nyújtott válogatás mellett, a tárlatot befogadó település egykori zsidó közösségének sorsáról tanúszkodó dokumentumokat, fotókat tartalmaz. Munkatársaink – a kiállításához kapcsolódóan – diák tárlatvezetőket képeznek. A többnapos képzési programra olyan helyi fiatalok jelentkezhetnek, akik a megnyitást követően kortársaikat, s a felnőtt látogatókat vezetik végig a tárlaton.

KEDVEZMÉNYEK, AJÁNDÉKCSOMAG:

A MÁV díjmentes utazást biztosít a Holokauszt Emléközpontba látogató diákcsoportok (minimum 10 fő) és kísérőik (minden 10 tanuló után 1 fő kísérő) számára. A kedvezmény igénybeviteléhez előzetes bejelentkezés szükséges.

A hozzánk látogató tanároknak oktatási dvd-t, történelmi térképet, ingyenes munkatankönyvet tartalmazó oktatási csomagot állítottunk össze.

Ajánlatainkból az igényeknek megfelelően múzeumpedagógusaink térítésmentesen fél vagy egész napos programot, iskolai kirándulást, témanapot is összeállítanak az iskolák részére.

JELENTKEZÉS ÉS INFORMÁCIÓ MÚZEUMPEDAGÓGIAI PROGRAMOKRA:

Pécsi Tibor, az oktatási programok vezetője • (+36) 30 627 3613 • pecci.tibor@hdke.hu

HOLOKAUSZT EMLÉKKÖZPONT • 1094 Budapest, Páva u. 39. • tel: +36 1 455-3333 • fax: +36 1 455-3399 • e-mail: info@hdke.hu